

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ԹՈՒԱԹԵՑԻՈՑ

ՈՂԲ Ի ՎԵՐԱՅ ՎԱՂԱՄԵՌԻԿ ԵՂԲՐ ԻՐՈՑ

Սրտայոյզ իմաստներով ու գոգորիկ գոյներով լի է Ստեփանոս Թոխաթեցոյ հետազայ գեղեցիկ և ողբանուագ բանաստեղծութիւնը: Եղբոր մը սրտի աղու թոխներ՝ գէպի իւր վաղամտիկ սիրակցորդն ու հարազատը, զոր կ'ողբայ վշտակոծ սրտիւ, ցոլացնելով մի և նոյն ատեն գրչի մէկ թափով՝ անոր կենաց մի քան զմի չքեղ էջերը՝ պանծունւած քաղցր նմանութիւններով:

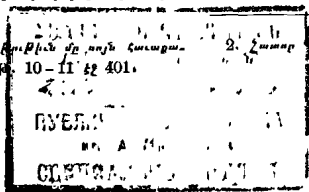
Սոյն տաղը, որ գրուած է 1604-ին, կը գրտնելի Վայրավանքի Չեռազրատան մէկ գրչագրին մէջ, որ է ՏԱՂԲԱՆ ԺԳ. ԹԻՒ 133¹), որուն հաւաքողն ու օրինակողն է ինքն իսկ Ստ. Թոխաթեցի¹: Ունի երկար վերնագիր մը՝ այսպէս. «Ներբողեան և տաղ ոտանաւորաբար ասացեալ Քի Ստեփանոս Թոխատցի իրիցուէ, ի վերայ վաճառման եղբոր և հարազատին իւրոյ տէր Յակոբ

«սրբանունդ քարտուղար բանիբուն քահանայի «տարածամ վախճանելոյ ի տիս մանկութեան»: Կը գտնուի յէջ 639. ամբողջ 54 տուններէ կազմուած է: Ոտանաւորէն անմիջապէս վերջ հետեալ փոքրիկ յիշատակարանը կայ. «Ով հանձնագր սուրբ հարք և եղբարք յիշեցէք միով «աստուածողորմ (ե)այլիւ զթոխաթցի Ստեփանոս «զարիպ և պանտուխտ Նշդեհ և տնա(ն)կ՝ և ա՛մնայն չարեաց փարթամս և բարեաց ունայնս. «որ թվին ՌԵԳ գրեցի: Եդ տուն է տաղս»:

2. Աշխան հրատարակած ատեն իր «Հայապատում»ին մէջ² տոյն հեղինակին «Որք և Ոտանաւոր տաղ ի վերայ Եղիշիկա մեծի քաղաքին», կը զնէ ստորև սա ծանօթութիւնը. «Այս ոտանաւորի չափով Ողբ մ'այլ գրած է Ստեփանոս իր վաղամեռ եղբոր

1. Տես ընդհանուր ծանօթութիւն մը տոյն հաւաքածոյին վրայ՝ Բագմ. 1907. թ. 10-11 էջ 401.

2. Հատոր էջ 307.

վրայ. տես եր. 583»։ Ասիկա սխալմունքի կամ շփոթութեան մը հետեւանք ըլլալու է, վասն զի այդ ցուցումած էջին վրայ կամ հոն ո՛ր և է տեղ՝ չգտանք անոր ոչ ամբողջական, ոչ մասնակի հրատարակութիւնը։ Ակնհետեւ յիշատակած է տաղս հետեւեալ վերնագրով. «Ողբ ի վերայ վաղամեակի եղբոր իւրոյ Գալոյր քանաւնայի Եւրոպացոյ», քովն աւելցնելով. «ծանօթ է ինձի միայն հորայրի ցուցակէն»։

Առաջին տաղին կը կցենք երկրորդ մ'ալ, որ տարբեր ժամանակի մէջ ոչ ուշ քան 1657 զրուած է մի և նոյն հեղինակէն, զանազան տեղեր ալ՝ մի և նոյն շարքով ու բառամթերքով, և կարծես՝ մի և նոյն նիւթին վրայ։ Այսու հանգերձ ուղեցիկք բանասիրաց զիւրութեան համար ամբողջութեամբ հրատարակել, նկատելով մի քանի կարեւոր պարագաներն ու տարբերութիւնները՝ որ կան միտ մասերուն մէջ։ Աս կը գտնուի ՈՍԿԻՌԻԻԼԻ ԼԹ.Ի մէջ. ուսկից անցեալ անգամ հրատարակեցինք նոյն զրիչ «Բանք մի ի թաւրականք»ը², ձեռագրին մէջ ճիշդ անկէ վերջ գրուած է տաղս և անվերնագիր է. (ամբողջ 49 տուն). տեղ տեղ կ'երևին օրինակողին անհոգութիւնն ու սխալները։

Գլխաւոր տարբերութիւնը զոր կը տեսնենք՝ մահուան շուրջ եղող պարագաներն են, որ կան այս երկրորդ օրինակին մէջ ու կը համաձայնին «Բանք մի ի թաւրականք»ի պարագաներուն, ինչ որ բնաւ չի յիշատակուիր 1604-ի տաղին մէջ։ Քննելի կէտ մ'է նաև որ Տէր Գալոյր և Խաւանայ Ախիսան ո՞րոն անձը կը ներկայացնեն թէ տարբեր են։ Մենք աւելի երկրորդին կը հակինք. Տէր Գալոյր՝ Ստեփանոսի եղբայր և Խաւանայ Ախիսան՝ Ամիրասայ. մեզի փաստ առնելով որ Ստեփանոս ունեցած է երկու քոյր և կրտսեր եղբայր մը՝ Տէր Գալոյր³, մինչ Ամիրասայ եղբայր մէջ կը յիշուի Ախիսան մը⁴, որու մահուան առթիւ գրած էր «Բանք մի ի թաւրականք»ը։ Եւ Ստեփանոս կաղապարած է իր այս երկրորդ տաղը Տ. Գալոյրի նուիրածին վրայ, թերևս մղուելով Ախիսանի հանդէպ զգացած համակրանքէն ու մեծ համարումէն։

Բայց մենք այս և ուրիշ դիտելի ու քննելի կէտերու բուն ճշդումը Հայ բանասիրութեան կը թողունք։

Հ. Ղ. Տ.

1. Հինգ Պանդուխտ Տաղասացներ. (Ստեփ. Երեմ. Թոթաբեքի) ապ. Վեննա 1921. էջ 132-133.

2. Բազմակից 1922. Թ. 6. էջ 130.

3. Հինգ Պանդուխտ Տաղասացներ. Ստ. Եր. Թոթաբեք. էջ 121.

4. Բազմ. 1922 անգ.

ի թվականին հազար և յիսնի Սեպտեմբերի քսան և ութի Հինգշաբթի աւր սրբոց տաւնի Անթիմոսի լերանոսի։

Կայր քահանայ մի Թոհաթի Առաքինի սուրբ և բարի, Սուրբ քառասնից մեծի Թաղի Եւ տէր Գալոյր անուն ասի։

Սա ուխտեաց զինքն Քրիստոսի Թէ արեղայ լինիմ յերկրի, Աշակերտիմ վարդապետի, Եւեալ լինիմ մեծ բարունի։

Չի խիստ հմուտ էր սա զըրի Հնոց նորոց կտակարանի, Նըրբից մեկնիչ և արտաքնի, Լուծիչ զժվար ծածուկ բանի։

Բարեց գիտող նայե բայի, Քերպող յաւել պակաս բանի, Եւ ճարտասան չափով տաղի, Ոտանաւոր շինէր արի։

Էր զըրագիր սա ուղղակի Բոլորզըրի նայե նաւտրի, Երկաթագրի իազկի ծաղկի, Քերականի զըրադարձի։

Սա ժողովէր զմանկունան ի մի Չուշիմ տըղայք աշակերտքնի Ուսուցանէր զվարըս բարի, Չգիրք և զսաղմոս Յիսուս որդի։

Արիստոտէլ սայ նմանի Մեծ ուսուցիչն աղէկասնորի, Կամ պղատեն պօրփիրոսի, Խայլ իմաստնոցն յեզրպտոսի։

Կամ սահակայ և մեսրոպի, Մովսէս քերթող անյաղդ դօ(աւ)թի Դպրոց բացող զբոխ զրի, Չմանկունա ուշիմա ժողովօղի։

Ուր հընացեալ գրեք տեսնէր փտեալ եղծեալ դըջեալ անտէր Ըջնոյն առեալ և ուլայէր, Կըրէր զպակասն և նորագէր։

Նայ զաշխարհիս սէրն չունէր Եւ ոչ անգամ յերկիր նայէր. Գըրոց բանից խիստ փափաքէր, Վանորէից մեծ սէր ունէր։

Որոց այրեաց լինէր նա տէր. Մերկ աղքատաց հագուստ առնէր.

Զղարիպ պանդուխտին ընդունէր,
 Զնոցա մեռեալն սիրով թաղէր:
 Ի պատարագն զնոսա յիշէր
 Եւ զգերեզման նոցա արհնէր:
 Հոգով մարմնով մխիթարէր,
 Եւ զղարիպնին ուրախ առնէր:
 Յոր տեղ աղքատ մի տեսանէր
 Կոյր և սապղար մերկիկ ւանտէր,
 Առեալ բզձենն և տուն տանէր,
 Հոգով մարմնով զնա կերակրէր:
 Գրոց սրբոց առած բերէր.
 Քարոզելով մխիթարէր.
 Եւ եղանի է ձեզ ասէր.
 Հոգով աղքատ աստուածասէր,
 Էր խիստ՝ արթուն և ժամասէր
 Սաղմոսասաց ժիր աղօթէր
 Զչարականս կարգօ(աւ) քաղէր
 Եւ ըզլսողն ուրախ առնէր:
 Զգանձեր տաղերն անահ ասէր,
 Եւ զմեղեղոց գունըն գիտէր.
 Զյորդորակներ յայտնի ասէր
 Եւ ըզմարդիկն փառաւորէր:
 Ըզճաշոց գիրքըն բարբառէր,
 Զաւետարան բերանն ունէր,
 Ըզյայսմաւորքըն նա պատմէր,
 Զսուրբսն Աստուծոյ տօնիւ պատուէր:
 Ի պատարագն մտանէր,
 Աչաց արցունքն աղբււր բխէր
 Ըզննջեցեալն յիշատակէր.
 Եւ զկենդանիքն զուարճացնէր:
 Պատարագած օրն որ լինէր
 Միս և գինի ոչ ճաշակէր.
 Ի գիրք կարդալ նա դեգերէր,
 Զվարժս սրբոցն ի յինքն բերէր:
 Զայնիւ անոյշ և համեղ էր.
 Զինչ որ ասէր շընորհք ունէր.
 Շաքար և մեղր՝ բերնէն բխէր,
 Եւ ըզլսաւղնք զաղցրացնէր:
 Անձամբն քաջ և արի էր.
 Հայոց ազգիս նա պարծանք էր.
 Խիստ գեղեցիկ հասակ ունէր,
 Ծարտարաքայլ և ուժեղ էր:
 Կամար ունէր աչվին ծով էր.
 Քաղցրատեսիլ նա դիմօք էր.
 Մօրվօքըն թուխ պատկերօք էր.
 Ուկիբերան ինք նըմանէր:

Եկեղեցոյն նա պարծանք էր.
 Զան և լապտեր կանթեղ մոմ էր.
 Լուսով ճըրագ յաշտանակն էր,
 Զամենեսեան լուսաւորէր:

Ով տէր Յակոբ հեզ և բարի
 Խոնարհ հոգով ժիր և արի.
 Սրտիւ սիրող դու ընկերի
 Եւ ամենայն ժողովրդի:

Ով տէր Յակոբ հովիւ բարի
 Դարձուցանող մուլար հօտի.
 Ըզվարատեալքն կոչող ի մի,
 Զուր հանգըստեան և դալարի.

Ով տէր Յակոբ բժիշկ արի.
 Դու փարատող ամէն ցաւի,
 Թէ հոգոյ ցաւ և թէ մարմնի,
 Դու փարատող ամենայնի:

Ով տէր Յակոբ քանոն յերկրի,
 Ուղիչ ամեն ժողովրդի,
 Թէ աշխարհիս ոք մուրրի
 Դու առաջնորդ ճանապարհի:

Ով տէր Յակոբ դու նաւավար.
 Ծով աշխարհիս այս խռովարար
 Հանէր զնավդ հանտարտար
 Յանքոյդ տեղի խաղաղարար:

Ով տէր Յակովբ դու աշգեպան,
 Բաշխաւդ պտղոյն անմահական,
 Ողկոյդ բաժակն անապական
 Արբուցանաւ ժողովրդեան:

Ով տէր Յակոբ վարդ անթառամ,
 Անուշահոտ ծաղիկ գարնան,
 Շուշան ծաղիկ և ըռայան,
 Զքիսա արբուցեր ժողովրդեան:

Ով տէր Յակոբ անուշահամ,
 Մեղր և շաքար բերանդ քո կան.
 Արբուցանեա ժողովրդեան
 Որպէս ըզկաթն անուշահամ:

Ով տէր Յակոբ արմատ բարի
 Բարձրաւորղէշ ծառ ցանկալի.
 Ով որ նստի քո հովանի
 Ինքն բերկրի լուրախասցի:

Ով տէր Յակոբ աղբււր բարի.
 Յուրտ և քաղցրիկ ջուր հանգըստի
 Այրեալ սրտի և ծարաւի.
 Զովացնող պասկեալ լեզվի:

Ով տէր Յակովբ բաշխող հացի
 Նայն յերկնից մանանայի:

Սովիալը քաղցեալը և անօթի
Դու Կերակրող ամենայնի:

Ով տէր Յակոբ սերմըն բարի,
Դու ոչ անկար ճանապարհի,
Ոչ ի քարի ապառաժի,
Ոչ մէջ փշի, ոչ խոպանի:

Ով տէր Յակոբ երկիր բարի
Բուսուցանող դու ցորենի
Հարիւր վաթսուն և երեսնի
Ըստ տէրունեան սուրբ առակի:

Ով տէր եղբայր երկինք յերկրի
Անմուտ արև բոլոր լուսնի,
Առ(աւ)աւտեան աստղ ցանկալի,
Ամպ հրաշագեղ ցաւդ անձրեւի:

Ով տէր եղբայր դու աղանձի,
Ղումրի անրիժ տատարի բարի
Եւ կարկաչող ձայն կաթո(աւ)ի,
Պուլպուլ քաղցրիկ մէջ գիշերի:
Ով տէր եղբայր նման ծովի,
Անհուն և խոր եզեր չունի,
Եւ դու ծնաւդ սուրբ մարգարտի
Եւ վաճառաւ ժողովրդի:

Ով տէր եղբայր դու սիրելի.
Հայրապետի վարդապետի,
Եպիսկոպոս Լաբեղայի,
Քահանայի սարկաւազի:

Աշխարհական ժողովրդի,
Արանց կանանց ծերի տղայի,
Առհասարակ ամենայնի,
Դու սիրեցեալ յայն ամենի:

Ով տէր եղբայր դու ցանկալի
Հայու հոռմի և ֆրանսզի,
Թէ ասորի և թէ կուռճի,
Տաճկի հրէի ալլ ամենի:

Ով տէր եղբայր հոգոյս հոգի
Ըստեփանոս քո ծառայի.
Թողեք ըզկինըդ քո այրի
Չլս(ա)րիկդ որբուկ խեղճ և լալի:
Վերաւորեալ կայ ի մարմնի,
Բժիշկ և ղեզ ոչ գտանի.
Քո կարօտուտ հալեալ մաշի,
Սիրոյ քոյին յոյժ նվաղի:

Ով դու սարգիս հայր մղտեսցի
Ճանփաշայ մայր իմ գովելի,
Եւ տէր յակոբ եղբայր բարի
Վաղճանեցայք դուք յայս տարի:

Ձտէր ստեփանոսն արիք լալի
Խեղճ անճարակ որդիմելի:

Դուք վերացայք առ տէրն երկնի
Եւ զիս յերեւ թողիք յերկրի:

Աշացըս լոյս եղբայր բարի,
Սիւն իմ սրտիս հոգոյս հոգի,

Իմ կեանքս դու և ոյժ բազկի,
Թագ և պարծանք իմոյս զլիւի:

Բերդ ու պարիսպ էիր ընձի
Եւ պարծանաց յուսոյ տեղի:

Ձիս թևաթափ արիւր յերկրի
Միջակոտոր ոտքս ի քարի:

Իմ աշակերտ եղբայր բարի
Որդեակ հոգոյս դու ցանկալի,

Վայ իմ աշացս ո՛ր այդպէ՛մ տեսի.
Բազկաւքս եղի ի տապանի:

Քրտան ու եւթ տարի յերկրի
Աշխարհական կենօք շրջի

Ութն տարի կարգով վարժի
Երսուն ու հինկ տարոյ լինի:

Ի յայսմ ամի սա վաղճանի.
Ձեռն ֆապորդքս առնէ լալի

Որդեակ և խղճալի
Տատանելի Լեւերալի:

Լոկ ստեփանոս դու եղկելի
Ամէն բերնէ եղուկ ելի

Մեղաւք լցեալ և չարժանի
Դու մընացիր սուտ կենդանի

Գրեալ գործէ դու ըզբարի
Յամէն չարեաց ի զատ կեցի

Տէր յակոբին և իւր զարմի
Հայր մեր յերկինս սուրբ եղիցի:

(անվերնագիր)

Ի թուականիս հազար վաթսունի,
Ութ թիւ ալ կայր աւելի:

Ի քսան և հինկն յունիս ամսի
Որ այս եղև ի մէջ ծովի:

Կայր տաւվաթուր մի յեզրնկան,
Խիստ փառաւոր և պատուական.

Որդիք ունէր ինքն աննման,
Քան զլուսին Լաբեղական:

Տըրապիզոն ելնուն և զան
Եւ ժամանակ մի անդ կենան.

Խոճայ պալին առնու զվախճան,
Թող իւր որդիքն ողջ կենան:

Մինն ի յորդոցն որ պատուական,
Որոյ անունն էր Ախիճան,
Խիստ իմաստուն վաճառական,
Քան ըզկոսպար և ըզՄարխան:

Գնաց Լայտիկ և Մարգուան,
Ժողուեց կտաւ պաւղաւեստան.
Եղիր ի նաւն թէ երթամ կաֆան.
Նայ շահուն տեղն զէնեցան:

Ձի ուռուսի հանդիպեցան,
Ըզնաւն առին մէջըն մտան.
Ըսպաննեցին զով որ գտան,
Թէ քրիստոնեայ թէ մուսուրման,

Աւրն էր ուրբաթ տասն ժաման:
Շատ աղաչեւ են զուռուսին.
Ձմեզ զին կտրէ որ բերեն տան.
Ձեն ի լրսեւր նոցայ խղճուն

Քան ըզշներ և գայլ գազան:
Այլ ըսպաններ են անողորմ.
Ձմարմինքն ի ծոփն են ընկեցեր,
Խեղճ Ախիճան և Պաղտասար

Առաքելն և այո ինն իւր ընկեր:
Շատ մարտիրոսք այսպէս եղեր,
Ձոր և պատմէ յայսմաւուրքեր.
Թէ ի ճուալ կամ ի քրճիւր

Դրեր են և ի ծովէն ընկեցեր:
Նոյնպէս և դուք զլիստուեցայք
Քան զՅովհաննէս և զԱկովրոս,
Քան ըզկղէմէս և ըզՊաղոս.

Այսպէս եղեր շատք մարտիրոսք:

Ով Ախիճան դու գովելի,
Ձի խիստ հմուտ էիր գրի,
Հընոց նորոց կտակարանի.
Լուծիչ զըժուար ծածուկ բանի:

Արիստոտէլ սայ նմանի,
Մեծ ուսուցիչն Ալէքսանդրի.
Կամ Պղատոն Պորփիրոսի
Խայլ իմաստնոցն եգիպտոսի:

Պատմագրոսն էր նմանի,
Արեւիկանոս թոլսեպոսի,
Եւ մեծն սեպի Մըխայելի,
Եւ Սամուէլ քահանայի:

Պրտոզմէոս գըրայսիրի
Եւ թանապուս իւր թարբմանչի,
Որ բնակէին փարան կղզի
Եւ գըրէին գիրս աշխարհի:

Որոց ապրեաց լինի սայ տէր.

Մերկ ողբատաց հագուստ առնէր,
Ձգարիպ պանդուխտն ընդունէր,
Ձամենեսեան սիրով շահէր:

Ձայնին անուշ և համեղ էր.
Շաքուր և մեղր բերնէն բղխէր,
Եւ զլսողն ուրախ առնէր:

Անձամբն քաջ և արի էր.
Հայոց ազգիս նայ պարծանք էր.
Խիստ գեղեցիկ հասակ ունէր
Ճարտարաքայլ և ուժեղ էր:

Կամար ունէր աշուխ ծով էր.
Քաղցրատեսիլ նա դիմաւք էր.
Մաւրաւքն թուի պատկերօք էր:
Ոսկերբերան ինք նմանէր:

Եկեղեցոյ նայ պարծանք էր.
Ձահ և լապտեր կանթեղ մոմ էր.
Լուսով ճըրազ աշտանակ էր.
Ձամենեսեան լուսաւորէր:

Ով Ախիճան հեղ և բարի,
Խոնարհ հոգով ժիւր և արի.
Սրտիւ սիրաւդ դու ընկերին
Եղբարց ամմէն ժողովրդի:

Ով Ախիճան վարդ անթառամ.
Անուշահոտ ծաղիկ գարնան.
Շուշան գունով և բաւհան,
Ձըրմա արրուցեր զամենեսեան:

Խաւճ՝ Ախիճան անուշահամ.
Մեղր և շաքար բերանդ քո կան.
Արբուցանես զամենեսեան,
Թէ ընտանի թէ՛ աւտարական:

Ով իմ եղբայր դու Ախիճան,
Աշացըս լոյս և սիրական.
Ըստեփանոսիս և անարժան
Բարխաւաւեայ առ անմահ արքայն:

Խաւճայ Ախիճան արմատ բարի,
Բարձրաւորէջ ծառ ցանկալի.
Ով որ նստի քո հովանի,
Ինքն բերկրի ուրախասցի:

Ով իմ եղբայր աղբիւր բարի.
Յուրտ և քաղցրիկ ջուր հանգըստի
Այրեալ սրտի և ծաւաւի,
Չովացընաւ պոսքեալ լեզւի:

Խաւճայ Ախիճան դու աղաւնի,
Ղուճրի բնրիժ տատարի բարի,
Եւ կարկաչաւ ձայն կարաւի.
Պուլպուլ քաղցրիկ մէջ գիշերի:

Խաւճայ Ախիճան զու սիրելի
Հայրապետաց վարդապետի,
Եպիսկոպոս հաբեղայի
Փաշանայի սարկաւազի:

Աշխարհական ժողովրդի,
Արանց կանանց ծերի տղայի,
Առ հասարակ ամենայնի
Դու սիրեցեալ յաչաւ ամմէնի:

Ով Ախիճան զու ցանկալի,
Հայու հոռւի և ֆրանկի,
Թէ ասորի և թէ կուռճի,
Տանկի հրէի ամմէն ազգի:

Ով Ախիճան զբոլոց հրմուտ,
Անուանի մէջ կըտըրճուրաց.
Արդ լոնցաւ ճարտար լեզուտ,
Մաքուր մարմինդ ծոփն գնաց:

Խաւճայ Ախիճան քաղցրիկ զաւակ,
Պարծանք ամմէն հողեղինաց.
Դու զատեցար ի ըս եղբարց,
Թողիւր զորբդ և զմայրն(դ)ի լաց:

Խաւճայ Ախիճ տեղ պարծանաց,
Անուշ զաւակքս ծնաւդաց.
Ըզմեր ճիկեալն ալրեցեր,
Եւ ըզմեզ արիւր միջակոտրած:

Խաւճայ Ախիճան զու ես գոված
Եւ սիրեցած ամմէն ազգաց.
Երբ լսեցին թէ ծոփն գնաց
Երկինք լերկիր զքեզ ուփսոսաց:
Խաւճ Ախիճան վաճառական
Գովեալ ի մէջ կըտըրճուրաց,
Արգիլեցաւ առևտուրքս,
Եղբարքդ ամմէն ի լաց մնաց:

Խաւճայ Ախիճան զու փառաւոր,
Ուժ և կարող ըլլոյ եղբարքդ.
Դու կտրեցեր մէջքս և զբազուկս,
Արիւր ըզմեզ կիսայմնած:

Ով իմ եղբայր աստիւթեցար,
Ի մէջ ամմէն փէշաքարաց.
Յէր արգելաւ ձեռքդ և մատունքդ.
Գնաց շնորհքդ ըս բազկաց:

Խաւճայ Ախիճան երևելի
Ի մէջ ամմէն տաւաթուորաց.
Պակասեցար յեկեղեցուն,
Որ ըս տեղ իւր պարապ մնաց:

Ով իմ եղբայր աստուածայաւոր,
Դու ժամասէր և տաւնասէր,

Փաշանասէր ծնաւդասէր,
Դու մարդասէր աղքատ(տա)սէր:

Խաւճայ Ախիճան զմեզ խեղճ արիւր.
Չծեր ծնաւդք ի լաց թողիր.
Չկինդ և զտղայքդ ուր թողիր
Դու ի յերկինս ժամանեցիր:

Ով Ախիճան հոգոյս հոգի,
Ամիրասէ ըս ծառայի
Թողեր ըզկինքդ ըս ալրի,
Չտղայքդ որբուկ խեղճ և լալի:
Վիրաւորեալ կան ի մարմնի.

Բըժիշկ և դեղ ոչ գտանին.
Քո կարաւտուտ հալեալ մաշի,
Սիրով քոյին յոյժ նուաղի:

Ով զու հայր մեր խաւճայ պալի
Ջարթիր և տես թ(՝)ինչկանք հալի.
Ուր է եղբայր մեր ցանկալի.
Վաղճանեցաւ ի յայս տարի:

Չեղբարքս ամմէն արար լալի,
Խեղճ անճարակ ողորմելի,
Ինք վերացաւ առ Տէր երկնի,
Եւ զմեզ յերբ եթող յերկրի:

Աչաց մեր լոյս եղբայր բարի,
Սիւն մեր սրտիս հոգոյս հոգի.
Մեր կենքս զու և ուժ բազկի.
Թագ և պարծանք մերում զլիլի:

Բերբ ու պարիսպ էիր մեզի,
Եւ պարծանաց յուսոյ տեղի,
Մեզ թիւթափ արիւր յերկրի
Միջակոտոր ոտուիս քարի:

Ամիրասի հին սիրելի.
Դու մեր եղբայր և անուանի,
Չոր խնդրեցեր կատարեցի
Անմեղայղիր զու լեր ինձի:

Լուի Ստեփանոս զու թոխաթցի,
Հազար և վայ եղուկ քեզի,
Չհայրդ և զմայրդ մէկ ամուռն
Մէջն թաղեցիր ի կր պակսի աշակ:

ՉԱխիճանին մահըն լուայ,
Չոր ուռուանին հարին գնայ.
Հոռոմ կտրեմ եկաւ կաֆայ.
Նա զրուցեց թէ ես տեսայ:

Աստուած և տէրն ողորմի
Խոճայ Պալէ Ախիճանին,
Ընտեփանոս սոսկ իրիցին,
Հայր մեր յերկինս սուրբ եղիցի: